

Werelds mbo!

De kracht van internationalisering

nuffic
meet the world

We krijgen wel eens de vraag: waarom is internationalisering belangrijk voor het mbo? We leiden toch op voor de regionale arbeidsmarkt? Mijn studenten gaan helemaal niet in het buitenland werken... Maar in het mbo gaat het vaak niet over voorbereiding op een baan over de grens. Het doel van internationalisering is studenten voorbereiden op een interculturele samenleving en een internationaal georiënteerde arbeidsmarkt. Want ook die regionale arbeidsmarkt is vaak heel internationaal.

Studenten krijgen te maken met buitenlandse toeleveranciers van gewassen, Europese wetgeving rondom persoonsgegevens of een patiënt van niet-Westerse komaf. Daarnaast vraagt onze samenleving om interculturele sensitiviteit en reflectie op eigen normen en waarden. Studenten hebben hiervoor internationale competenties nodig. Het gaat dan niet alleen om talenkennis en internationale vakinhoud. Door internationalisering ontwikkel je ook persoonlijke vaardigheden, zoals openheid, nieuwsgierigheid, ondernemendheid, creativiteit en aanpassingsvermogen.

Internationale vaardigheden

Maar een internationale ervaring leidt niet automatisch tot een internationale vaardigheid. Goede voorbereiding, begeleiding en reflectie op de ervaring is noodzakelijk. Dit is het domein van de docent. Docenten zijn cruciaal voor het ontwikkelen van internationale vaardigheden van studenten. Het enthousiasme van de docent kan de student ook net dat duwtje in de rug geven voor een internationale ervaring. Daarnaast kunnen docenten de internationale dimensie van hun vak laten zien. Bijvoorbeeld het belang van de Engelse taal voor Techniek, omdat gebruiks-

Zonder internationaal competente docenten geen internationaal competente studenten

aanwijzingen bijna altijd in het Engels zijn. Of hoe het brood in Frankrijk anders gebakken wordt dan in Nederland.

Maar wat betekent internationalisering voor mij als docent?

Zonder internationaal competente docenten geen internationaal competente studenten. Daarom is het belangrijk dat docenten werken aan hun eigen internationale vaardigheden. Dit kan op allerlei manieren. In deze special geven we een aantal voorbeelden. Docenten kunnen een school in het buitenland bezoeken om te leren over andere lesmethodieken. Of op studiereis of buitenlandstage gaan voor het verdiepen van de vak kennis en taalvaardigheid. Het samenwerken met internationaal georiënteerde leerbedrijven bevordert internationale competenties. Dit kan ook door online samenwerking met scholen in het buitenland, bijvoorbeeld door projecten te starten op het online platform eTwinning. Er zijn zoveel mogelijkheden! Internationale samenwerking is daarmee een bron van inspiratie voor je eigen lespraktijk, waardoor het de kwaliteit van je onderwijs verhoogt.

Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationalisering in onderwijs, ondersteunt scholen en docenten bij hun internationaliseringsactiviteiten. Zo bieden we onder andere trainingen aan voor docenten en delen we graag inspirerende voorbeelden met mensen in het veld, zoals ook in deze bijlage van de mbo-krant. Als je na het lezen vragen hebt, of op zoek bent naar meer informatie of inspiratie, kijk dan op www.nuffic.nl/mbo of neem direct contact met ons op. We wensen je veel plezier met het lezen van deze editie!

Afra Verkerk, *teamleider mbo Nuffic*

Internationaliseren is van elkaar leren

Docenten spelen een cruciale rol in de voorbereiding van studenten op een leven als burger in een multiculturele samenleving en als medewerker in internationale omgevingen. Docenten moeten hierin het goede voorbeeld geven en zelf ook internationale competenties hebben. Hiervoor kunnen ze zelf naar het buitenland gaan, buitenlandse docenten en studenten hier uitnodigen, of samenwerken met internationaal georiënteerde bedrijven in de eigen regio. Zo leert iedereen van elkaar, vertellen BVMBO-voorzitter Marjolein Held en AOb-bestuurder Tamar van Gelder.

Marjolein Held

voorzitter Beroepsvereniging Opleiders MBO (BVMBO)

‘Ook als je niet naar het buitenland gaat, krijg je te maken met internationalisering. We leven immers in een multiculturele samenleving. Iedereen kan bijvoorbeeld ziek worden. Dan moet je als verpleegkundige weten hoe je met mensen uit andere culturen omgaat. Daar moeten we jongeren op voorbereiden. Voor studenten is bijvoorbeeld een buitenlandstage een heel goede ervaring. Om anders naar hun vak te kijken, maar ook om zelfstandig te worden. Veel mbo'ers wonen nog thuis en leren er veel van als ze een poos in een andere omgeving zijn.’

‘Docenten hebben hierbij een sterke voorbeeldrol. Maar niet elke docent heeft internationalisering op het netvlies staan. Het kan ook best lastig zijn. Zo doorkruist een buitenlandstage het standaard onderwijsprogramma. Dat zorgt voor extra werkdruk om te regelen dat de studenten hun lessen kunnen blijven volgen. Individuele docenten spelen hierbij een belangrijke rol. Als zij meedoen met bijvoorbeeld docentenuitwisseling, brengen ze die ervaring naar de school. Zo deed ik vanuit het Koning Willem I College mee aan een uitwisselingsproject met scholen in Estland en Litouwen. Als docenten maakten we samen onderwijsmateriaal in het Engels. Je krijgt een kijkje in anderrmans keuken. Hoe richten zij hun onderwijs in? Wat is hun visie op het vakgebied? Zo leer je van elkaar en zie je de sterke punten van ons eigen onderwijs.’

Tamar van Gelder

bestuurslid Algemene Onderwijsbond (AOB)

‘Interculturele competenties zijn heel belangrijk. Voor beroep, vervolgopleiding en zeker ook burgerschap. Vooral in grote steden hebben docenten in de klas al te maken met verschillende culturele achtergronden. Daar moeten ze zelf goed mee omgaan en kijken hoe ze studenten daarin kunnen begeleiden. Docenten kunnen bijvoorbeeld mee als stagebegeleiding. Zo hebben wij met een groep managementstudenten werkervaring opgedaan in hotels op de Canarische eilanden. De werkprocessen die docenten daar zagen, verwerken ze in hun onderwijs.’

‘Het is ook goed om anderen juist hier uit te nodigen en te laten zien hoe wij werken. In het buitenland is men namelijk vaak jaloers op onze “vocational education and training” – het beroepsonderwijs. Ervaringen uitwisselen tussen docenten kan overigens ook zonder te reizen, bijvoorbeeld door online samenwerkingsprojecten te organiseren.’

‘Scholen langs de grens zijn vaak meer bezig met internationalisering. Dan is de stap kleiner om contact te leggen met bijvoorbeeld Duitsland. Ik ben blij als scholen daarvoor kiezen. Als team kun je bijvoorbeeld een deel van het professionaliseringsbudget inzetten voor internationalisering. Zodat docenten zichzelf op dit gebied verder kunnen ontwikkelen.’

‘Het is bizar hoeveel ik hier leer,’ schreef mbo-studente en WilWeg-ambassadeur Michelle de Geus in haar blog over haar ziekenhuis-stage in Spanje. De ervaring laat haar groeien als verpleegkundige én als mens. Wat haar betreft gaat elke mbo-student op stage in het buitenland. ‘Mbo-opleidingen kunnen meer doen om dat te faciliteren.’

Michelle liep voor haar opleiding Verpleegkunde aan het Da Vinci College stage in een privéziekenhuis in Benidorm. Een groot verschil met de Nederlandse opleiding is dat ze veel meer verpleegtechnische handelingen verricht, zoals bloedprikken, katheteriseren, infuus prikken en hechten. ‘In Spanje is verpleegkundige een veel technischer beroep,’ legt Michelle uit. ‘Het zorgaspect hoort daar niet bij. Dat vind ik niet zo erg, want deze stage heb ik juist gekozen om die technische handelingen onder de knie te krijgen. Maar als verpleegkundige wil ik óók zorg verlenen.’

Behoorlijk wat zelfdiscipline

‘In Spanje was het een kwestie van doen. Ze stellen hoge verwachtingen aan studenten. Ik werd gekoppeld

aan een vaste verpleger en deed dus ook haar (nacht- en weekend)diensten. Dat was in het begin erg wennen.’ Michelle’s opleiding stimuleert en faciliteert buitenlandse stages. ‘Voor een langere buitenlandstage is het bijvoorbeeld niet handig als je vastzit aan twee lesdagen en drie stagedagen per week. Als scholen dit flexibeler aanbieden, zodat je je lesdagen vóór je stage of daarna kunt doen, is een buitenlandstage voor meer studenten haalbaar.

Ik heb in Spanje zelf de lesdagen afgehandeld, via Skype en e-mail, maar daar heb je behoorlijk wat zelfdiscipline voor nodig.’ Da Vinci werkt met lintstages waardoor hun studenten lesdagen missen. Maar dit draagt juist ook bij aan de ervaring en aan het verwerven van waardevolle competenties zoals zelfstandigheid en verantwoordelijkheid nemen.

Voor iedereen waardevol

Om haar heen merkt Michelle dat medestudenten buitenlandse stages afhouden uit angst studievertraging op te lopen. Dit hoeft natuurlijk niet. Maar als het wel gebeurt, moeten ze zich hierdoor niet laten weerhouden, volgens Michelle: ‘Ik heb zo ontzettend veel geleerd! Wat stelt drie maanden studievertraging dan nog voor?’ Niet alleen in haar vak, maar ook persoonlijk is Michelle gegroeid. Alle clichés over buitenlandervaring zijn waar, beseft ze: ‘Ik ben veel zelfstandiger nu, ik heb meer zelfvertrouwen, ik weet beter wat ik aankan. En dat is voor iedereen waardevol.’

Bedrijven bieden internationale ervaring

Het bedrijfsleven is vaak internationaal georiënteerd. Hier kunnen studenten op worden voorbereid door ze met zulke bedrijven in contact te brengen. Danielle van Heck ondersteunt scholen hierbij als beleidsmedewerker Internationalisering bij de Lentiz onderwijsgroep.

‘We zitten met onze groene opleidingen in de regio Nieuwe Waterweg Noord. Op onze nieuwste locatie, het World Horti Center in het Westland, zitten bedrijven uit de groensector in hetzelfde gebouw. Die zoeken internationaal competente medewerkers en werken

daarom graag met ons samen. Wij stemmen ons onderwijs af op functies die in de regio nodig zijn. Integrale gebiedsbenadering heet dat.’

Stage: leer internationaal zakendoen

‘In het mbo heb je interculturele competenties nodig, bijvoorbeeld om zaken te doen met Duitsers of Chinezen. Onze studenten leren dat onder meer tijdens lessen Burger-schap en tijdens intensieve (inter)nationale stageprojecten. De werk-ervaring die studenten tijdens hun stage opdoen blijkt ook waardevol voor de bedrijven zelf. Vaak nemen ze zo’n student later in dienst. Ook

werken bedrijven mee aan stage-markten om studenten te werven voor een stageplek.’

Gastlessen in het Engels

‘Er worden ook gastlessen verzorgd met sprekers van bedrijven. Bijvoorbeeld over nieuwe ontwikkelingen, zoals lokaal geproduceerde, milieuvriendelijke verpakkingen. Voor studenten is het waardevol om iemand uit de praktijk te horen vertellen. Ook docenten kunnen zo blijven met ontwikkelingen in het bedrijfsleven. Regelmatig verzorgen native speakers een gastles in het Engels. Sommige studenten schrikken eerst, maar het went snel.’

Studenten uit meer online samen aan

Marcel Kuiten (Graafschap College) over eQuest, een framework voor eTwinning

‘In het voortgezet onderwijs wordt al veel gewerkt met eTwinning. Amanda van Dijk, waarmee ik eQuest bedacht, en ik vonden dat jammer. eTwinning is ook een mooi, laagdrempelig online platform voor internationalisering in het mbo. We wilden in ons project aansluiten bij de belevingswereld van mbo-studenten en de beroepscontext toevoegen. We zijn gewoon begonnen en benaderden bedrijven in ons netwerk. Daar rolde eQuest uit, waarin studenten uitdagingen aangaan. Bedrijven maken bij eQuest een videobericht waarin ze een uitdaging presenteren. Studenten

uit meerdere landen gaan onder begeleiding van docenten aan de slag met die uitdaging. Inmiddels staat een aantal challenges online.’

Wat zijn volgens Marcel Kuiten de succesfactoren van eQuest?

Mooi voorbeeld van hybride leren

‘Eén van de succesfactoren is authenticiteit. Mbo’ers vinden simulaties vaak lastig. Bij eQuest werken ze aan concrete opdrachten voor bestaande bedrijven. De CEO van een bedrijf geeft hen een uitdaging die zij moeten oplossen. Dit maakt eQuest voor mij een mooi voorbeeld van hybride leren.’

Winnaar van de prijsvraag: Wat is de internationale dimensie van jouw vak?

‘De internationale dimensie zit letterlijk in je eigen schoolgebouw dus maak daar gebruik van, ongeacht welk vak!’

Verena Reinders, Arcus College / Techniekkollege

Door een samenwerking tussen de interne opleidingen Expertisecentrum Taal (anderstaligen / migranten) en Mediavormgeving geven we een zichtbare internationale dimensie zowel binnen als buiten de school d.m.v. een reizende foto-expositie GO4Culture. De studenten Expertisecentrum Taal hebben als opdracht om de eigen cultuur en de verschillen/overeenkomsten met de Nederlandse cultuur in beeld te brengen, o.b.v. een zelf geschreven stukje tekst. Samen met studenten Mediavormgeving selecteren de studenten de foto’s voor de expositie

dere landen werken echte uitdagingen

Studenten kiezen zelf
‘Studenten kiezen bij eQuest zelf voor het onderwerp dat hún interesse heeft en ze bepalen hoe ze met elkaar communiceren. Dat moet je wel monitoren. Als je van een groep studenten twee weken niets hoort, dan weet je dat het niet goed gaat. Je moet ze aanspreken op hun verantwoordelijkheden.’

Werk doelgericht en maak heldere afspraken
‘Doelgericht werken begint vooraf. Zorg dat je dezelfde ideeën over onderwijs hebt als de mensen waarmee je samenwerkt. Maak ook goede afspraken over hoe je het project uitvoert.’

Interculturele verschillen
‘Door op deze manier samen te werken lopen studenten tegen verschillen aan. Zo kunnen Nederlanders bijvoorbeeld erg direct zijn. Studenten leren dat hun collega’s uit andere landen dat soms lastig vinden.’ Zo leren studenten omgaan met culturele verschillen en worden ze zich meer bewust van hun eigen achtergrond en werkstijl.

en realiseren zij de expositie van selectie beeld tot daadwerkelijk drukwerk en vormgeving (i.s.m. ons alumni-studenten leerwerkbedrijf). Voor studenten Media een uitdaging om met anderstaligen te communiceren, inlevingsvermogen kennis en begrip voor de ander te vergroten en teamwork. Voor studenten Expertisecentrum Taal een manier om trots te zijn op hun eigen cultuur en andersheid, taal te leren spreken, contacten vergroten en begrip en zichtbaarheid kweken zowel binnen als buiten de organisatie. De foto expositie wordt op verschillende locaties van Arcus tentoongesteld en buiten de organisatie i.s.m. de gemeente.

‘In mijn vakgebied leiden we student zeker niet alleen op voor de regionale markt, maar voor een wereldbaan.’
Robertine Anssems, Cingel College Breda, Travel & Hospitality

Starten met tweetalig mbo

Als je als mbo-school net begint met tweetalig onderwijs, dan sta je nog voor allerlei vragen. Jeroen Rijks van het Horizon College staat op het punt om binnen zijn school met tweetalig onderwijs te starten. Hoe kan hij dat het beste aanpakken? Hij vraagt het aan ‘ouwe rot in tweetalig onderwijs’ Han Oomen van ROC West-Brabant.

Jeroen: ‘Volgend schooljaar starten we bij de horecaopleiding op onze vestiging in Purmerend met tweetalig onderwijs. Best een uitdaging. Welke delen van het curriculum bied je bijvoorbeeld in het Engels aan? En is het Engels van onze docenten wel goed genoeg om vanuit de vakinhoud tweetalig onderwijs te geven? Dit zijn vragen die mij bezighouden.’
Han: ‘Je hoeft niet alles van het curriculum tweetalig te maken. De standaard voor tweetalig onderwijs zegt dat je in ieder geval 50 procent van de begeleidende onderwijstijd tweetalig moet aanbieden. Het belangrijkste is dat je als school vanuit een visie op de internationalisering van onderwijs tot een uitgebalanceerd tweetalig curriculum komt. Het landelijk netwerk tweetalig onderwijs kan je hierbij ondersteunen. Dit netwerk verzorgt overigens ook trainingen via Nuffic Academy,

(www.nuffic-academy.nl), zoals de training Starten met tweetalig mbo’.
Jeroen: ‘Je hoort ook veel over uitval van studenten bij tweetalig onderwijs. Hoe zit dat bij jullie, Han?’
Han: ‘De uitval was bij ons in de eerste jaren inderdaad wat hoger dan anders, maar dat is nu weer helemaal bijgetrokken. Zorg ervoor dat je goede intakes houdt en een goede structuur en coaching biedt. Wees verder niet bang voor vallen en opstaan, zorg voor origineel Engelstalig materiaal en kijk goed naar voorbeelden uit de praktijk. Een belangrijke functie van het

landelijke netwerk is ook het delen van goede voorbeelden. Op deze manier hoeft niet iedereen zelf het wiel uit te vinden.’

Jeroen Rijks is docent economische vakken, coördinator van niveau 4-opleidingen Horeca en coördinator internationale stages aan het Horizon College.
Han Oomen is docent Engels en Duits, taalcoördinator en courseleader International Business Studies. Daarnaast zit hij in de stuurgroep Tweetalig mbo van Nuffic en is hij docent aan de Associate degrees Academie.

Buitenlandervaring opdoen in Nederland

De grens over om buitenlandervaring op te doen? Niet nodig, vindt het Friesland College. Nederlandse en anderstalige studenten die daar een opleiding volgen, ondernemen samen verschillende activiteiten.

Op verschillende manieren maken Nederlandse studenten en nieuwkomers kennis met elkaar en leren ze van elkaars cultuur. De entree-opleiding Dienstverlening en Zorg bijvoorbeeld wordt in twee trajecten aangeboden: een voor Nederlandse studenten en een voor anderstaligen – meestal vluchtelingen die net of bijna klaar zijn met inburgeren. De studenten ontbijten iedere week samen en hebben aan het begin van dit jaar samen geschaatst.

Docent en coach Kasper van Dijk vertelt dat het traject voor anderstaligen een ideale manier

is om het Nederlands beter onder de knie te krijgen. ‘Ongedwongen ontstaan er gesprekken en leren de studenten elkaar kennen. Veel Nederlandse studenten zijn nieuwsgierig naar de achtergrond van de anderstalige studenten: waar komen ze vandaan, hoe zijn ze in Nederland terechtgekomen?’

De manier waarop het Friesland College diversiteit in de klas brengt, is een voorbeeld van Internationalisation at Home. Studenten en docenten doen interculturele vaardigheden op in de eigen omgeving. ‘Het anders-taligenproject van het Friesland College laat goed zien hoeveel Nederlandse en anderstalige studenten in hun opleiding van elkaar kunnen opsteken: ze leren om te gaan met onderlinge verschillen en gaan ook de waarde van die verschillen inzien,’ aldus Nilay Avar van Nuffic. Vind je dit onderwerp interessant? Ga dan naar www.nuffic.nl/internationalisation-at-home.

Docenten naar het buitenland

Wat levert docentenmobiliteit op?

“100% van de docenten die naar het buitenland is geweest, raadt andere collega's aan om ook te gaan!”

Als docent kan je via een stage of studiereis bij een buitenlandse school of bedrijf:

- nieuwe inspiratie opdoen over lesmethoden en lesgeven
- je internationale competenties en taalvaardigheid verbeteren
- nieuwe perspectieven opdoen over je vak en op de hoogte blijven van ontwikkelingen
- nieuwe contacten opdoen waarmee je in de toekomst mogelijk kunt samenwerken

- studenten enthousiasmeren om ook te kiezen voor een buitenlandervaring

De meeste stafleden die in 2016 met Erasmus+ weggingen, gaven aan hun interculturele vaardigheden te hebben verbeterd. Persoonlijke ontwikkeling stond op de tweede plaats: ze hadden betere sociale vaardigheden, een groter netwerk en meer plezier in hun werk. Velen verbeterden ook hun professionele vaardigheden en verwachtten een betere samenwerking met de partnerschool of -organisatie. Wil je meer weten over de impact van een buitenlandervaring, gebruik dan de QR-code:

Cor Wursten (ROC Friese Poort) ziet internationale samenwerking als een bron van inspiratie voor zijn eigen lespraktijk: **‘Vier jaar geleden heb ik als docent stage twee weken meegelopen bij een zagerij in Zuidoost Zweden. Veel gezien van en gehoord over inkoop, verkoop en het logistieke proces. Na terugkomst heb ik hier een lessenserie over gemaakt. Gedeeltelijk over de Zweedse kant van het verhaal, en vervolgens ook over de Nederlandse kant.’**

Hoe financier ik mijn reis?

Binnen **Erasmus+** (www.erasmusplus.nl) is het mogelijk om als docent of medewerker van een school op reis te gaan, of om het bedrijfsleven in je onderwijs te betrekken. De meest bekende variant is de Key Action 1 waarbinnen er drie mogelijkheden zijn: Je volgt een training, je verzorgt onderwijs of gaat observeren (jobshadowing) bij een partnerinstelling. In de brochure ‘Internationale stafmobiliteit; grensverleggende meerwaarde’ vertellen ervaringsdeskundigen over hun buitenlandreis en de impact ervan. Wil je meer weten over de mogelijkheden voor jou? Neem contact op met jouw coördinator Internationalisering op school, of met het Nationaal Agentschap Erasmus+/Cinop.

“Als ik als World Teacher (van Edukans) naar Malawi ga om daar twee weken te werken, schrijven mijn studenten persoonlijke brieven voor de Malawiaanse kinderen. Ik deel ze daar uit, maak veel foto's en filmpjes en laat de kinderen brieven terugschrijven aan mijn studenten. Zowel in Malawi als in Nederland levert dit magische momenten op! Daarnaast opent dit vele deuren tot gesprekken over de landen en culturen.”

Het **Orange Knowledge Programma** van Nuffic ondersteunt grotere partnerschappen en projecten die bijdragen aan de thema's voedselzekerheid, veiligheid en rechtsorde, water, en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten. Als mbo-school kun je subsidie aanvragen voor het geven van groepstrainingen of voor langdurige samenwerkingsprojecten met scholen in ontwikkelingslanden.

Er zijn ook verschillende mogelijkheden om bij te dragen aan het versterken van mensen en organisaties in ontwikkelingslanden. Je kunt als docent, trainer of expert je eigen kennis en kunde daar overdragen. Maar het is ook voor jezelf een enorme leerervaring: het versterkt je professionele vaardigheden en ook je interculturele competenties. Zo heeft Natascha Kuipers van de ROC van Twente goede ervaringen met het Edukans World Teacher Programme:

Colofon

Dit is een uitgave van Nuffic
November 2018

Tekst: Afra Verkerk, Annelies Messelink, Mariska Sleeking-Skinner (Nuffic) en Gonnie van der Eerden (NA Erasmus+), Ravestein & Zwart
Beeld©: Ilse Weisfelt Illustration
Vormgeving: Lauwers-c

Kortenaerkade 11, 2518 AX Den Haag
Postbus 29777, 2502 LT Den Haag
T: 070 4260 260

Ga naar www.nuffic.nl/ccl voor meer informatie over het hergebruik van deze publicatie

Favoriete bestemmingen

Steeds meer docenten nemen een kijkje in het buitenland. In 2015-2016 gingen ruim 1.350 stafleden met Erasmus+ naar het buitenland. Dit waren meestal docenten die cursussen volgden (al dan niet vakdidactisch), of zelf onderwijs gaven in het buitenland. De populairste bestemmingen waren het Verenigd

Koninkrijk (355), Finland (229) en Duitsland (176). Er kwamen ook 530 stafleden uit het buitenland naar een mbo-school of -organisatie in Nederland. De meesten kwamen uit Turkije (104), Duitsland (102) en onderwijsland Finland (73).

Hoe haal ik het meeste uit mijn buitenlandervaring?

Een buitenlandervaring kan je als docent veel brengen. Maar de impact beperkt zich zeker niet tot de persoon die op reis gaat. Hoe kan je goed je omgeving betrekken zodat je buitenlandreis ook meer impact heeft voor je team, jouw school en je studenten? Hieronder geven we een aantal tips:

- Er is vast veel ervaring met internationale stafmobiliteit in jouw school. Praat met collega's die al naar het buitenland zijn geweest. Zij kunnen eventuele twijfels wegnemen en kunnen helpen met het organiseren van je buitenlandreis.

- Verdiep je in verschillende mogelijkheden en wees creatief! Koppel een stagebezoek voor een student aan een werkbezoek voor jezelf, bezoek een buitenlandse organisatie met een werkgever uit het eigen werkveld of ga met docenten van andere disciplines op reis.

- Informeer naar verschillende subsidieprogramma's en -mogelijkheden. Vergeet niet bij je eigen school te informeren naar eventuele budgetten.

- Gebruik de buitenlandervaring om je als deskundige te ontwikkelen. Zorg ervoor dat het onderdeel wordt van je ontwikkelingsplan en/of het professionaliseringsbeleid van je school!

- Zorg voor voldoende draagvlak bij het (hoogste) management. Dit kan door de opbrengsten van jouw ervaring te laten zien, maar ook als jijzelf naar het buitenland gaat.

- Wissel af binnen je team wie er naar het buitenland gaat. Zo kunnen jullie elkaars verblijf opvangen en kan iedereen internationale competenties ontwikkelen.

- Stafmobiliteit is tweerichtingsverkeer. Door een netwerk op te bouwen kun je ook buitenlandse docenten uitnodigen op jouw school.

- Zoek samenwerking met andere scholen in de regio of in het buitenland voor schaalgrootte en expertise in internationale samenwerkingsprojecten. Ook in andere situaties kun je uiteraard van elkaar leren!

- Beperk je niet tot kijken en handjes schudden in het buitenland, maar draai echt mee in het onderwijs of in het bedrijfsleven. Zo leer je het meeste over lesgeven, je vak, talen en internationale competenties.

- Geef opvolging aan je buitenlandervaring. Zorg dat deze ervaring terugkomt in de manier waarop je lesgeeft en in de inhoud en voorbeelden van je lessen. Zo hebben de studenten er ook profijt van!